

4. Vedmedenko B.F. Problemy fizychnoho vykhovannia na suchasnomu etapi stanovlennia VNZ [Problems of physical education at the modern stage of formation of universities]. Aktualni problemy teorii i metodyky fizychnoho vykhovannia. Lviv, 2005. S.15-23.
5. Honcharenko T. Ye. Analiz rezultativ pedahohichnogo eksperymentu z perevirky efektyvnosti pedahohichnykh umov profesiinoi pidhotovky maibutnykh inzheneriv–prohramistiv [Formation of future engineers and programmers' readiness to use educational distance technologies in professional activities]. East European Scientific Journal. 2017. №11(27), ch. III. S. 18–29.
6. Honcharenko T. Ye. Analiz profesiinoi diialnosti inzhenera–prohramista yaksotsialnogo zapytu do yakosti yoho fakhovoi pidhotovky. Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh [Analysis of the professional activity of a software engineer as a social demand for the quality of his professional training]. Zaporizhzhia : KPU, 2017. Vyp. 53(106). S. 109–116.
7. Hurska O.O. Analiz profesiino vazhlyvykh yakosteï fakhivtsiv u haluzi informatsiinykh tekhnolohii. Visnyk Natsionalnogo aviatsiinoho universytetu [Analysis of professionally important qualities of specialists in the field of information technologies]. Seria: Pedahohika, Psykholohiia. 2016. Vyp. 9. S. 6.
8. Dyrenko L.L. Osobennosti professionalno-prykladnoi fizycheskoï podhotovky studentov muzykalnykh vuzov [Peculiarities of professional and applied physical training of students of music universities.]. Respubl. nauch.-prakt. konf. «Nauch.-ped. problemy fizykultury u sporta v svete osnovnykh napravleni perestroïky vyssheho y sredneho obrazovaniya v respublyke. Yvano-Frankovsk, 1988. S.69-70.
9. Ostapenko Yu.O. Profesiino-prykladna fizychna pidhotovka studentiv informatsiino-lohichnoi hrupy spetsialnostei [Professional and applied physical training of students of the informational and logical group of specialties] avtoref. dys. ... kand. nauk z fizychnoho vykhovannia i sportu: [spets.] 24.00.02 «Fizychna kultura, fizyчне vykhovannia riznykh hrup naselennia» Kyiv, 2015. 22 s. Смульсон М.Л. Психологія розвитку інтелекту: монографія Київ, 2001. 276 с.
10. Egger F., Conzelmann A., Schmidt M. (2018). The effect of acute cognitively engaging physical activity breaks on children's executive functions: Too much of a good thing? *Psychology Of Sport And Exercise*. Vol. 36. P. 178-186.
12. Collin K., Herranen S., Paloniemi S., et al. (2018). Leadership as an enabler of professional agency and creativity: case studies from the Finnish information technology sector. *International journal of training and development*, 2018. Vol. 22, is. 3. P. 222-232.

DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K\(176\).108](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K(176).108)
УДК 373.3/5.01 5.31:[355.0 1:172.15] (477)

Тимчик М. В.,
<https://orcid.org/0000-0002-0255-4707>
кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри олімпійського та професійного спорту,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова, м. Київ
Тимчик А.В.,
<https://orcid.org/0009-0001-0378-5486>
аспірант Інституту проблем виховання НАПН України, м. Київ
Антоневич Б.Р.,
<https://orcid.org/0000-0002-8121-0389>
старший викладач кафедри олімпійського та професійного спорту,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова, м. Київ

ЄДНІСТЬ ФІЗИЧНОГО І ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ТА СТАРШОЇ ШКОЛИ

У статті розглядається зміст єдності фізичного і військово-патріотичного виховання учнів основної та старшої школи. Зазначено, що актуальність дослідження зумовлена потребою суспільства у рішучій, самодостатній, впевненій у собі, відповідальній особистості, яка здатна брати участь у суспільному житті та готова до захисту України із зброєю в руках. Відмічено, що в закладах загальної середньої освіти недостатньо уваги приділяється фізичному і військово-патріотичному вихованню учнів основної та старшої школи в умовах воєнного стану. У багатьох закладах загальної середньої освіти військово-патріотичне та фізичне виховання організовується й проводиться на низькому науково-методичному рівні. У процесі дослідження нами було з'ясовано, що враховуючи вікові особливості учнів основної та старшої школи, педагогам слід формувати у них якісну фізичну підготовленість та виховувати готовність до захисту України як ціннісно-мотиваційну придатність до військово-патріотичної діяльності. Ми вважаємо, що учителям під час освітньої діяльності слід дотримуватися таких завдань та рекомендацій: проводити лекції, тренінги з фізичного та військово-патріотичного виховання, які спрямовані на формування в учнів базових складових патріотизму, фізичного та військово-патріотичного виховання; залучати школярів до інтелектуальних змагань; залучати здобувачів освіти до фізкультурно-масової роботи, спортивних змагань з військово-патріотичною тематикою; долучати учнів до творчих ігор-квестів, які спрямовані на фізичне і військово-патріотичне виховання; формувати в школярів бажання проявляти себе у військово-прикладній підготовці; систематично долучати учнів основної та старшої школи, на уроках «Захисту України» та фізичної культури, до ініціатив, пов'язаних з військово-прикладною, тактико-технічною та фізичною підготовкою та інших. На основі узагальнення напрацювань вчених і практиків з проблеми фізичного і військово-патріотичного виховання учнівської молоді, нами було визначено критерії та показники фізичної та військово-патріотичної вихованості учнів основної та старшої школи, за допомогою яких потрібно визначати рівні та інше.

Ключові слова: єдність, фізичне виховання, військово-патріотичне виховання, впевненість у собі, морально-вольові якості, учні основної та старшої школи, прикладна фізична підготовка, фізкультурно-оздоровча діяльність.

Тумчук Микола, Тумчук Андрій, Антоневиych. Bohdan. Unity of physical and military-patriotic education of pupils of basic and senior schools. The article examines the content of the unity of physical and military-patriotic education of primary and high school students. It is noted that the relevance of the study is due to the need of society for a decisive, self-sufficient, self-confident, responsible personality who is able to participate in public life and is ready to defend Ukraine with arms. It is noted that general secondary education institutions do not pay enough attention to the physical and military-patriotic education of primary and high school students under martial law. In many general secondary education institutions, military-patriotic and physical education is organized and conducted at a low scientific and methodological level. In the course of the study, we found out that, given the age characteristics of primary and high school students, teachers should develop their physical fitness and foster readiness to defend Ukraine as a value and motivational fitness for military and patriotic activities. We believe that teachers should adhere to the following tasks and recommendations during educational activities: to conduct lectures, trainings on physical and military-patriotic education aimed at forming the basic components of patriotism, physical and military-patriotic education in students; to involve students in intellectual competitions; to involve students in physical education and sports activities, sports competitions with military-patriotic themes; to involve students in creative games-quests aimed at physical and military-patriotic education. Based on the generalization of the achievements of scientists and practitioners on the problem of physical and military-patriotic education of students, we have identified criteria and indicators of physical and military-patriotic education of primary and high school students, which should be used to determine the levels and more.

Key words: unity, physical education, military-patriotic education, self-confidence, moral and volitional qualities, primary and high school students, applied physical training, physical education and recreation activities.

Постановка проблеми. В умовах воєнного стану особливого значення набуває проблема єдності фізичного і військово-патріотичного виховання учнівської молоді в закладах загальної середньої освіти. Актуальність дослідження зумовлена потребою суспільства у рішучій, самодостатній, впевненій у собі, відповідальній особистості, яка здатна брати участь у суспільному житті та готова до захисту України із зброєю в руках. Саме тому фізичне і військово-патріотичне виховання учнівської молоді визнано одним з найголовніших пріоритетів держави та регулюється рядом законодавчих документів.

Результати аналізу практики освітньої роботи закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) підтверджують, що рівні фізичної та військово-патріотичної вихованості учнів основної та старшої школи не відповідають сучасним вимогам в умовах воєнного стану. У багатьох ЗЗСО військово-патріотичне та фізичне виховання організовується й проводиться на низькому науково-методичному рівні. Встановлено низьку активність учасників освітнього процесу на уроках фізичної культури та «Захисту України», під час занять в спортивних секціях та військово-прикладною підготовкою. Також в ЗЗСО відсутня системність в організації й проведенні цілеспрямованого військово-патріотичного виховання учнівської молоді у єдності з фізичним вихованням.

Аналіз літературних джерел. Вивчення сучасної літератури свідчить, що останніми роками здійснено низку наукових досліджень щодо досліджуваного феномену. Це, насамперед, дослідження змісту військово-патріотичного виховання учнів основної та старшої школи в умовах ідейно-світоглядної конфронтації (К. Журба, О. Остапенко); основ патріотичного виховання учнівської молоді (І. Бех); форм і методів військово-патріотичного виховання допризовної молоді (М. Зубалій); методик військово-патріотичного виховання учнів основної та старшої школи (М. Тимчик); використання фізкультурно-оздоровчої діяльності у військово-патріотичному вихованні підлітків та юнаків (Н. Касіч), патріотичного виховання учнів основної школи під час військово-спортивних ігор (Г. Коломоєць).

Мета дослідження – розкрити зміст єдності фізичного і військово-патріотичного виховання учнів основної та старшої школи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Актуальність дослідження полягає в необхідності підвищення рівнів фізичної та військово-патріотичної вихованості учнів основної та старшої школи в умовах збройної та інформаційної агресії з боку російської федерації; підвищення рівнів готовності здобувачів освіти до служби в Збройних Силах України.

На нашу думку, враховуючи вікові особливості учнів основної та старшої школи, слід формувати у них якісну фізичну підготовленість та виховувати готовність до захисту України як ціннісно-мотиваційну придатність до військово-патріотичної діяльності.

Тому, ми вважаємо, що педагогам під час освітньої діяльності слід дотримуватися таких завдань та рекомендацій:

- Проводити лекції, тренінги з фізичного та військово-патріотичного виховання, які спрямовані на формування в учнів основної та старшої школи базових складових патріотизму, фізичного та військово-патріотичного виховання тощо.
- Залучати учасників освітнього процесу до інтелектуальних змагань за тематикою єдності фізичного і військово-патріотичного виховання, які допомагають поглиблювати знання, розуміння та сутність досліджуваних категорій.
- Залучати здобувачів освіти до фізкультурно-масової роботи, спортивних змагань з військово-патріотичною тематикою, які допомагають покращувати рівні фізичної підготовленості та поглиблювати знання про патріотизм та військово-патріотичне виховання.
- Організувати на уроках «Захисту України» проведення круглих столів за тематикою: «Я прагну бути здоровим та фізично підготовленим», «Герої України поруч нас», «Наша молодь знає патріотів України й з повагою ставиться до них», «Готовність до захисту України» тощо.
- Долучати учнів основної та старшої школи до творчих ігор-квестів, які спрямовані на військово-патріотичне виховання; формування в школярів бажання проявляти себе у військово-прикладній підготовці.

- Організувати вивчення освітнього матеріалу, змістом якого є забезпечення єдності фізичного і військово-патріотичного виховання.
- Долучати учнів основної та старшої школи до проведення зустрічей з учасниками бойових дій за територіальну цілісність України.
- Залучати учасників освітнього процесу до волонтерських проєктів *спрямованих на підтримку й допомогу ЗСУ*.
- Організувати на уроках «Захисту України» та в позаурочний час проведення круглих столів спрямованих на вивчення історії бойової слави українського народу, національно-визвольної боротьби за незалежність України.
- Систематично долучати учнів основної та старшої школи, на уроках «Захисту України» та фізичної культури, до ініціатив, пов'язаних з військово-прикладною, тактико-технічною та фізичною підготовкою.
- Практикувати в основній школі, спільно із учнями старших класів, проведення уроків із «Захисту України». Формувати знання про основи національної безпеки України; основи домедичної допомоги в бойових умовах; способи захисту в надзвичайних ситуаціях, призначення основних засобів індивідуального захисту органів дихання та шкіри, способи проведення евакуацій. Проводити стройову, тактичну й прикладну фізичну підготовку.
- Організувати зустрічі учнів основної та старшої школи із захисниками України, відомими спортсменами, які виявляють активну патріотичну позицію.
- Проводити тренінги щодо забезпечення єдності фізичного та військово-патріотичного виховання здобувачів освіти, які підвищують рівень знань про фізичне виховання, фізичну культуру, військово-патріотичне виховання та військово-прикладну підготовку. Залучати визначних українських учених та військових до взаємодії.
- Сприяти фізичній підготовці учасників освітнього процесу та утвердження їхнього здорового способу життя.
- Організувати з учнями основної та старшої школи військово-спортивні ігри, які володіють необхідним розвивальним й виховним потенціалом для фізичного й військово-патріотичного виховання школярів.
- Здійснювати та проводити змагання з військово-прикладної, тактико-технічної, фізичної підготовки на уроках із «Захисту України» й фізичної культури, секціях та гуртках.
- Створювати педагогічні умови, за яких учні основної та старшої школи мали змогу самореалізуватися, проявити творчість, де кожен школяр був готовий до прояву морально-вольових та фізичних якостей [1; 7].

На основі узагальнення напрацювань вчених і практиків з проблеми фізичного і військово-патріотичного виховання учнівської молоді, нами було визначено критерії та показники фізичної та військово-патріотичної вихованості учнів основної та старшої школи, за допомогою яких потрібно визначати рівні.

Когнітивний критерій (знання про фізичне та військово-патріотичне виховання) визначається за такими показниками: знання сутності і змісту понять «фізичне виховання», «патріотизм», «військово-патріотичне виховання», «єдність фізичного і військово-патріотичного виховання» та їх складників; розуміння учнями основної та старшої школи необхідності фізичної підготовки, змісту історії України, традицій ЗСУ, ролі війська у відстоюванні ідеалів свободи та державності України; обізнаність з методами, змістом, формами фізичної та військово-патріотичної роботи, розуміння своєї ролі в житті України.

Емоційно-ціннісний критерій (бажання виявляти фізичну та військово-патріотичну вихованість) визначається за такими показниками: позитивне ставлення до фізичної культури, патріотизму, єдності фізичного і військово-патріотичного виховання та їх складників, проявів патріотичної свідомості, любові до Батьківщини й готовності до її захисту; сформованість установок на поведінку єдності фізичного і військово-патріотичного спрямування; бажання покращувати фізичну підготовленість, проявляти себе у сфері фізичної та військово-патріотичної підготовки.

Діяльнісно-практичний критерій (уміння проявляти фізичну та військово-патріотичну вихованість) визначається за такими показниками: здатність виявляти фізичну і військово-патріотичну вихованість, любов до Батьківщини, активну участь у фізкультурній та військово-прикладній діяльності; вміння учнями основної та старшої школи самостійно приймати рішення під час практичної фізкультурно-масової й військово-патріотичної діяльності у швидкозмінних умовах, вміння працювати в колективі; уміння учнів основної та старшої школи проявляти кращі фізичні якості на практиці, підпорядковувати особисті інтереси загальній меті, проявляти себе у сфері фізичної та військово-патріотичної підготовки.

Висновки. Отже, на нашу думку, використання єдності фізичного та військово-патріотичного виховання допомагає учням основної та старшої школи отримати необхідні знання та уявлення, новий цікавий практичний досвід; спробувати себе в різних фізкультурно-масових та військово-патріотичних видах діяльності; отримати необхідні уміння й навички роботи в команді.

Також користь даного дослідження полягає в актуалізації важливих функцій освіти, а саме: підвищення рівнів фізичної підготовленості, фізичної та військово-патріотичної вихованості школярів в умовах збройної та інформаційної агресії з боку російської федерації; підвищення рівня готовності здобувачів освіти до служби в ЗСУ, інших військових формуваннях та захисту України; убезпечення учнів основної та старшої школи від ворожого інформаційно-пропагандистського впливу тощо.

Література

1. Бех І.Д., Журба К.О., Канишевська Л.В., Комаровська О.А., Литовченко О.В., Малиношевський Р.В., Морін О.Л., Окушко Т.К., Рагозіна В.В., Рейпольська О.Д., Тимчик М.В., Толочко С.В., Харченко Н.В. Військово-патріотичне виховання дітей та учнівської молоді в системі освіти України: стратегічні напрями / за ред. І.Д.Бега, Р.В.Малиношевського. Івано-Франківськ: НАІР, 2023. 32 с.
2. Військово-патріотичне виховання учнів у позакласній роботі : посіб. / уклад. М.Д.Зубалій, В.В.Івашковський, О.І.Остапенко, М.В.Тимчик, Б.Б.Шаповалов, З.М., Діхтяренко, І.П.Білоцерківець. – Київ: ПАЛІВОДА А.В., 2016. 225 с.

3. Коломоєць Г.А. Патріотичне виховання старших підлітків у процесі військово-спортивних ігор: дис... канд.пед.наук: 13.00.07 / Інститут проблем виховання НАПН України. Київ, 2021. 236 с.
4. Остапенко О., Тимчик М. Військово-патріотичне виховання старшокласників в умовах ідейно-світоглядної конфронтації. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: збірник наукових праць*. Київ, 2021. Вип.25. Кн 2. С. 62-73.
5. Остапенко О.І., (ред.), Тимчик М.В., Зубалій М.Д., Журба К.О., Бінецький Д.О., Касіч Н.П., Кузора І.В. Військово-патріотичне виховання учнів в умовах ідейно-світоглядної конфронтації: навчально-методичний посібник Кривницький: Імекс-ЛТД, 2022. 165 с.
6. Тимчик М. В. (ред.), Остапенко О. І., Бінецький Д. О., Касіч Н. П. Методика військово-патріотичного виховання учнів у закладах загальної середньої освіти: методичні рекомендації. Кривницький: Імекс-ЛТД, 2022. 91 с.
7. Masol V. V. Metody i kryteria pielęgnowania determinacji uczniów szkół starszych w procesie uprawiania kultury fizycznej. *Knowledge education law management nauka oświata prawo zarządanie*, 2023, № 1 (53)2023, 13–17. <https://doi.org/10.51647/kelm.2023.1.3>

References

1. Bekh I. D., Zhurba K. O., Kanishevska L. V., Komarowska O. A., Lytovchenko O.V., Malynoshevskiy R.V., Morin O.L., Okushko T. K., Rahożina V. V., Reipolska O. D., Tymchuk M. V., Tolochko S. V., Kharchenko N. V. (2023). Viiskovo-patriotyczne vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi v systemi osvity Ukrainy: stratehichni napriamy. za red. I. D. Bekha, R. V. Malynoshevskoho. Ivano-Frankivsk: NAIR. 32 s.
2. Viiskovo-patriotyczne vukhovannya uchniv u pozaklasnij roboti : posib. / uklad. M. D. Zubalij, V. V. Ivashkovskij, O. I. Ostapenko, M. V. Tymchuk, B. B. Shapovalov, Z. M., Dixtyarenko, I. P. Bilocerkivecz, – Kyiv: PALYVODA A.V., 2016. 225 s.
3. Kolomojecz G. A. (2021). Patriotyczne vukhovannya starshyx pidlitkiv u procesi viiskovo-sportyvnyx igor: dys... kand.ped.nauk: 13.00.07 / Instytut problem vukhovannya NAPN Ukrainy. Kyiv. 236 s.
4. Ostapenko O., Tymchuk M. (2021). Viiskovo-patriotyczne vukhovannya starshoklasnykiv v umovax idejno-svitoglyadnoyi konfrontaciyi. Teoretyko-metodychni problemy vukhovannya ditej ta uchnivskoyi molodi: zbirnyk naukovyx prac. Kyiv, Vyp.25. Kn 2. S. 62-73.
5. Ostapenko O. I., (red.), Tymchuk M. V., Zubalii M. D., Zhurba K. O., Binetskyi D. O., Kasich N. P., Kuzora I. V. (2022). Viiskovo-patriotyczne vykhovannia uchniv v umovakh idejno-svitohliadnoi konfrontatsii: navchalno-metodychnyi posibnyk Kropyvnytskyi: Imeks-LTD. 165 s.
6. Tymchuk M. V. (red.), Ostapenko O. I., Binetskyi D. O., Kasich N. P. (2022). Metodyka viiskovo-patriotycznoho vykhovannia uchniv u zakladakh zahalnoi serednoi osvity: metodychni rekomendatsii. Kropyvnytskyi: Imeks-LTD. 91 s.
7. Masol V. V. (2023). Metody i kryteria pielęgnowania determinacji uczniów szkół starszych w procesie uprawiania kultury fizycznej. *Knowledge education law management nauka oświata prawo zarządanie* № 1 (53)2023, 13–17. <https://doi.org/10.51647/kelm.2023.1.3>

DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K\(176\).109](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K(176).109)

УДК: 37.01 .374:379.8.00 4.9

Харченко Н.В.,

<https://orcid.org/0000-0002-4171-593x>

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
Інститут проблем виховання НАПН України, м. Київ

Скирда Т.С.,

<https://orcid.org/0000-0002-0281-824X>

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри іноземних мов факультету міжнародних
відносин, Національний авіаційний університет, м. Київ

Масол В.В.,

<https://orcid.org/0000-0002-5214-073X>

доктор філософії,

викладач кафедри теорії та методики фізичного виховання,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова, м. Київ

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДІЯЛЬНОСТІ ДИТЯЧИХ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ

Використання інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності дитячих громадських об'єднань фізкультурно-спортивної спрямованості. Дитячі громадські об'єднання є важливим соціальним інститутом в українському суспільстві. Одним із напрямів їхньої діяльності є здійснення фізкультурно-оздоровчої роботи. Такі об'єднання орієнтують дітей на турботу про зміцнення здоров'я, пропагують здоровий образ життя, формують запит на об'єднане ставлення до власного здоров'я та стають осередками набуття дитиною досвіду здорового і корисного дозвілля.

В умовах воєнного стану діяльність великої кількості діяльності дитячих громадських організацій та об'єднань перейшла в онлайн-простір, що зумовило пошук нових форм та методів роботи з дітьми та учнівською молоддю.

Актуальність застосування інформаційних технологій у діяльності дитячих громадських об'єднань спортивного спрямування зумовлена стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій в освітньо-виховному